

Samenvatting

Deze anthologie is een product van een gezamenlijk Europees project (gefinancierd door het Erasmus+ programma) dat van 2013 tot 2016 liep. Het project draagt de titel *HEI Interprofessionele module – in cocreatie door jongeren, professionals en studenten* (afgekort HIP) en betrok partners uit vijf Europese landen: Denemarken (de coordinators), Ierland, Roemenie, Spanje en Nederland.

HIP is ontwikkeld vanuit een eerder Europees gefinancierd project en heeft als doel om docenten werkzaam in het hoger onderwijs van sociale beroepen, zoals sociaal werk, sociaal pedagogisch hulpverlening, pedagogiek en zorg; studenten van deze sociale opleidingen; sociale professionals in (overheids)organisaties en jongeren in kwetsbare omstandigheden zelf, samen te brengen. Het doel is om samen te werken aan onderwijsmateriaal dat gebruikt kan worden in het hoger onderwijs in het specifieke veld van jongerenwerk, met multinationale en multidisciplinaire uitwisseling die zowel complex als vruchtbaar, uitdagend en waardevol is.

Deze anthologie is een van de producten van deze multinationale samenwerking. Andere producten zijn een modulehandleiding, die aangepast kan worden aan verschillende onderwijsprogramma's, een publiek toegankelijke website van het project (hip.via.dk); een editie van een Roemeens wetenschappelijk tijdschrift (*Protectia sociala a copilului/Social protection of child* Anul XVII 1(56) 2015) en meerdere presentaties op zowel nationaal als internationaal niveau voor beroepsverenigingen, conferenties en studenten.

Hopelijk zal deze anthologie, op zichzelf staand of samen met de modulehandleiding, interessant zijn voor diverse gebruikers: docenten, studenten, sociale professionals en jongeren zelf. Het kan gelezen worden als een verkenning van recent onderzoek naar en ideeën over *wicked problems* ('wilde' problematiek) en jongeren in kwetsbare omstandigheden, als een aantal benaderingen van doceren en leren en als een verzameling verhalen over het werk van professionals en organisaties in het veld.

De anthologie is bestaat uit drie delen.

Deel 1 beschrijft relevante theorieën en methodes voor het werken met jongeren in kwetsbare omstandigheden. De uitdagingen van deze jongeren worden beschreven als 'wilde' problematiek, een overgenomen terminologie die oorspronkelijk in 1993 door de Amerikaanse schrijvers Rittel en Webber ontwikkeld is. Een *wicked problem* is een probleem dat 'onmogelijk op te lossen is' door de complexiteit en de ambiguïteit ervan. In de literatuur wordt er gesproken over 'tamme' en 'wilde' problemen waarbij wilde problemen voornamelijk gekenmerkt worden door de ambiguïteit in de kern ervan. Over veel, waar niet alle, multi-complexe sociale fenomenen kan op deze manier gedacht worden. Als antwoord op deze 'wilde' problematiek is het belangrijk dat sociale professionals in het contact met jongeren met flexibele, innovatieve en dynamische benaderingswijzen werken, net zoals degenen die deze praktijken onderzoeken. Deze thema's zijn verkend in de hoofdstukken in deel 1.

Mark Taylor, verbonden aan Goldsmiths, Universiteit van Londen (en gedurende het HIP project verbonden aan het Institute of Technology, Sligo, Ireland), beschrijft hoe *wicked problems* de rol van sociale professionals en de vereiste professionele competenties beïnvloed. Taylor stelt dat hoewel het concept van 'wicked competenties' een aantrekkelijk antwoord is op *wicked problems*, deze competenties zich niet gemakkelijk laten beschrijven en de terminologie vaak inconsistent lijkt. Taylor zet een hypothetische casestudie uiteen en bestudeert de belangrijkste kenmerken van *wicked problems* in dit licht. Hij concludeert met een beschouwing van de belangrijkste elementen van competenties die sociale professionals en studenten moeten verwerven om *wicked problems* aan de kaart te kunnen stellen.

Almunena Navas van de Universiteit van Valencia, Spanje, exploreert het concept van *wicked problems* in relatie tot jongeren in kwetsbare omstandigheden verder. Vanuit een sociologisch perspectief met aandacht voor machtsvraagstukken beschrijft ze hoe een integrale benadering de leerresultaten van studenten en hun bewustzijn van de complexiteit van de levens van de jongeren kan verbeteren. Dit is onderzocht door middel van een analyse van het partnerschap dat is ontwikkeld tussen de Universiteit van Valencia en de lokale organisatie Inicatives Solidaries. De kwestie van communicatie tussen alle deelnemers is geïdentificeerd als een van de belangrijkste uitdagingen. In het hoofdstuk wordt het gebruik van clown workshops beschreven als een succesvol middel in deze kwestie.

Gordon Vincenti van VIA University College in Denemarken gaat door op de uitdagingen van *wicked problems* en bouwt voort op de theoretische perspectieven van Navas en Taylor, waarbij hij stelt dat 'boundary spanning', een multidisciplinaire benadering, een praktische manier kan zijn om te werken met jongeren die problemen ervaren. 'Boundary spanning', zoals de term impliceert, gaat over het leggen van verbindingen tussen organisaties die om bepaalde redenen nog niet verbonden zijn. Dit kan een legitieme strategie zijn om professionals en organisaties te ondersteunen bij het aanpakken van uitdagingen bij *wicked problems*.

Martin Stam, voorheen verbonden aan de Hogeschool van Amsterdam, komt met onderzoeksstrategieën die de realiteit van *wicked problems* in kaart kunnen brengen. Stam introduceert de actieonderzoeksmethode bekend als Cultural Historical Activity Theory [CHAT], ontwikkeld door de Finse onderzoeker en adviseur Yrjö Engeström en nu gebruikt in diverse settingen wereldwijd om organisaties (vaak binnen zorg en welzijn) te ondersteunen om de complexe problematiek van de hedendaagse wereld te begrijpen. Met begrippen als 'koud' en 'warm' onderzoek laat Stam zien hoe CHAT gebruikt kan worden in de analyse van innovatieve onderwijspraktijken. Dit wordt bereikt door de constructie van een '*learning history*', waarbij door de respondenten gestructureerd en met aandacht voor de context reflecteren op onderwijs- en leerprocessen in de sociale beroepen.

Deel 2 van de anthologie bevat een aantal hoofdstukken die specifiek gaan over de uitdagingen van het werken met jongeren in kwetsbare omstandigheden. Martin Stam en Simona Gaarhuis van de Hogeschool van Amsterdam analyseren hoe innovatief outreachend sociaal werk het werken met jongeren kan democratiseren. Ze bouwen voort op het theoretisch kader van het vorige hoofdstuk om een proces van praktijkgericht onderzoek, uitgevoerd met partner organisaties, uiteen te zetten. Het is doel is om een 'gezamenlijk verhaal' te creëren, dat de spanningen en tegenstellingen die inherent zijn aan het collaboratieve werk, weergeeft.

Fernando Marhuenda-Fluixá van de Universiteit van Valencia beschrijft de rol van de docent en hoe reflectief bewustzijn over ethiek en waarden de onderwijspraktijk en verhouding met jongeren in kwetsbare omstandigheden kan verbeteren. Het beschrijft deze rol in de hedendaagse context van *toxic capitalism* en de dominantie van neoliberaal beleid binnen het onderwijs en maatschappelijke dienstverlening. In het hoofdstuk stelt hij dat het 'verborgen curriculum' van het onderwijs voor

jongeren in kwetsbare omstandigheden een cruciale factor is, en dat professionals actief zouden moeten zijn in de morele en ideologische basis van de onderwijspraktijk. Authenticiteit, in het bijzonder wat betreft beoordeling, is daarbij van belang.

Jesper Kjær Jensen van de organisatie ASV in Denemarken, verschuift het perspectief van de docent naar de student. In zijn hoofdstuk relateert Jensen theoretische perspectieven en empirische bevindingen aan de mogelijkheden van het werken met de eigen krachten en kwetsbaarheden van de student, door gebruik te maken van fysieke activiteiten en een lichamelijk of kinetisch perspectief in het onderwijs. Het hoofdstuk is reflectief, met een focus op zowel het eigen perspectief van Jensen als het perspectief van de studenten die meegedaan hebben aan een workshop gebaseerd op bewegen.

Deel 3 van de anthologie geeft een aantal casestudies weer vanuit de vijf deelnemende Europese landen van het HIP project. Deze casestudies bevatten een introductie van instituties of benaderingen van jongerenwerk in elke van deze landen, beschreven door professionals binnen het veld van jongerenwerk. De casussen komen dus uit de praktijk en geven een uniek perspectief op de diverse typen organisaties waarin het werken met jongeren in kwetsbare omstandigheden plaatsvindt. De casestudies variëren in lengte, inhoud en perspectief, en zijn daarmee een afspiegeling van de diverse praktijk binnen het jongerenwerk.

Jesper Kjær Jensen beschrijft het werk bij de Afdeling Bijzonder Onderwijs van ASV, gevestigd in Horsens, Mid-Jutland in Denemarken. De focus ligt op de rol van collaboratieve relaties, zowel binnen ASV tussen leerkrachten en jongeren en tussen ASV en andere organisaties. In de casestudie wordt het belang van goede relaties voor een goede praktijk helder.

Caroline Costello, werkzaam bij de North Connacht Youth Services in Sligo, Noordwest Ierland, beschrijft het lokale Garda vrijetijdsprogramma voor jongeren. Ook zij benadrukt het belang van relaties. Actieve betrokkenheid in betekenisvolle activiteiten wordt gezien als sleutel tot effectieve praktijken bij het werken met jongeren in kwetsbare omstandigheden.

Oana Roman, van het Directorate Social Services, Sector 1, Boekarest, Roemenië, bespreekt het fenomeen van vrijwilligerswerk in Roemenië en met name in relatie tot een EU gefinancierd programma *Make them smile!* Ze schetst de meerdere voordelen van vrijwilligerswerk, voor de vrijwilligers zelf, voor de betrokken organisatie, en ook voor de jongeren met wie de vrijwilligers werken.

Laura Mollá Cambra and Olaia Sánchez Rosell richten zich op de NGO 'Iniciatives Solidàries' gestationeerd in Valencia. Deze organisatie biedt leer-werk plekken aan om integratie, geletterdheid en professionele vaardigheden voor jongeren, volwassenen en jonge (ex)-gedetineerden te faciliteren. De casestudie beschrijft de belangrijkste pedagogische principes van de organisatie, zoals flexibiliteit bij de toepassing van interventies afgestemd op de behoeftes van de individu en tegelijkertijd overzicht behouden over de behoeftes van de groep.

Anouk Smeenk bespreekt het project *MyCoach*, een van de projecten van BOOT, de organisatie waar ze voor werkt in Amsterdam. BOOT is een co-creatie met Amsterdamse stadsdelen, de Hogeschool van Amsterdam en een aantal (sociale) woningcorporaties. De casestudie gaat in op het coaching proces met MBO (niveau 1 & 2) leerlingen en identificeert kenmerken van een succesvolle coach.

In haar introductie van de anthologie, **Lene Mosegaard Sjøberg** van VIA University College, beargumenteert dat wanneer je *wicked problems* wilt aanpakken het essentieel is om studenten, professionals en ook jongeren te stimuleren om uit hun comfort zone te stappen. Door middel van events en workshops heeft het HIP project dit op een hele praktische wijze getracht te doen. Deze anthologie, en de gerelateerde onderwijs materialen die zijn voortgekomen uit het project, bieden

een aantal *tools* en hulpmiddelen die onderwijzers en studenten kunnen ondersteunen om buiten de gebaande paden te treden en gebieden op te zoeken die meer uitdagend en innovatief zijn. We hopen dat het nuttig en bruikbaar zal zijn voor een breed publiek.

September 2016